

MUSEUM MAGAZINE 67 SPECIELE KLOK

TENTOONSTELLING
SINGSONG
KLOKKEN VAN
KEIZER QIANLONG
NIEUWE NAAM
NIEUWE HUISSTIJL
WORLD EXPO
SHANGHAI

VOORWOORD	3
TENTOONSTELLING SINGSONG: SCHATTEN UIT DE VERBODEN STAD	4
KLOKKEN VAN KEIZER QIANLONG	6
NIEUWE NAAM, NIEUWE HUISSTIJL	8
IN DEZE EDITIE	—
MUSEUMPODIUM	10
DE DRIE PRUIKEN OP WORLD EXPO	12
COLUMN VAN EEN VRIEND	14
EEN NADERE KENNISMAKING MET...	14
VERTREK DICK VAN MINNEN	16
ARTIKEL DOOR HISCOX	18
AGENDA	20

Voor u ligt het eerste exemplaar van ons museum magazine in de nieuwe stijl. Hetzelfde museum, een nieuwe, maar bekende naam. Daar hoort ook een nieuw jasje bij. Daarover leest u later in dit magazine meer.

Het najaar van 2010 staat voor Museum Speelklok geheel in het teken van de tentoonstelling *SingSong, Schatten uit de Verboden Stad*, die vanaf 16 oktober voor het publiek geopend zal zijn.

Het zal de kroon zijn op een driejarige samenwerking van de restauratie van een aantal klokken uit de collectie van de Chinese keizer. We hebben gekozen voor een spannende presentatie, waarbij we de sfeer van de Verboden Stad naar Utrecht halen. Maar niet alleen de tentoonstelling zelf zal opvallend zijn; alle ontdekkingen die we de afgelopen jaren hebben gedaan zijn gebundeld en gepubliceerd in een prachtige catalogus, die een geheel nieuwe visie presenteert op de geschiedenis en betekenis van deze klokken. Maar natuurlijk wordt er ook aandacht besteed aan het nu. Over de samenwerking tussen Museum Speelklok en het Palace Museum kunnen ook boeken vol geschreven worden.

Er kan sowieso een film van gemaakt worden! Pieter Fleury, bekroond documentairemaker, heeft het hele proces vanaf 2008 gevolgd. Zijn film ging op 25 september in première tijdens het Nederlands Film Festival en zal op TV uitgezonden worden bij Het Uur van de Wolf van de NTR. We zijn heel trots dat we dit bijzondere project nu na zo'n lange tijd op verschillende manieren aan het publiek kunnen tonen.

Maar we waren niet alleen in Beijing de afgelopen tijd. Het orgel De Drie Pruiken heeft de afgelopen maanden in het Nederlands Paviljoen op de Wereldtentoonstelling in Shanghai gestaan. Duizenden Chinezen per dag en natuurlijk ook vele bezoekers uit andere culturen hebben daar kunnen genieten van dit typisch Nederlandse fenomeen. In dit magazine kunt u ook over dit project meer lezen.

Het museum blijft zich ontwikkelen, blijft veranderen, blijft spannend, zonder de bekende vrolijke en authentieke identiteit kwijt te raken. Ik hoop dat u zich dit najaar met ons zal onderdompelen in Chinese sferen. Daarnaast kunt u natuurlijk blijven genieten van al het moois van onze vaste collectie.

VERA CARASSO
DIRECTEUR

MUSEUM SPEELKLOK

钟自鸣 SINGSONG

Schatten uit de Verboden Stad

16 OKTOBER 2010 – 28 FEBRUARI 2011

www.museumspeelklok.nl

Al eerder is in dit magazine geschreven over de samenwerking tussen Museum Speelklok en het Palace Museum van de Verboden Stad in Beijing. U heeft kunnen lezen hoe naar aanleiding van de tentoonstelling Royal Music Machines in 2006 de eerste contacten met het Palace Museum werden gelegd en dat er een schitterend bruikleen naar Nederland kwam, een van de topstukken uit Royal Music Machines. Ook heeft u kunnen lezen dat naar aanleiding van de conditie waarin deze Neushoornklok zich bevond het idee ontstond voor een restauratiesamenwerking tussen Speelklok en het Palace Museum.

Maar wat u misschien nog niet wist, is dat er inmiddels acht instrumenten uit de keizerlijke collectie van de Verboden Stad op Nederlandse bodem zijn gerestaureerd en dat half oktober, als kroon op deze driejarige samenwerking, de tentoonstelling *SingSong*, *Schatten uit de Verboden Stad* geopend wordt in Museum Speelklok. De tentoonstelling zal feestelijk worden geopend door Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Máxima der Nederlanden, een bijzonder grote eer voor het museum!

KNENISUITWISSELING

Tweeëneenhalf jaar is door de restauratoren van Museum Speelklok gewerkt aan de ingrijpende restauraties. Meestal werd er op Nederlandse bodem gewerkt, maar kennisuitwisseling was ook een belangrijk onderdeel van de samenwerking. En in dat kader werkten groepjes Nederlandse restauratoren drie keer per jaar een week in China en kwam twee keer per jaar een Chinese delegatie naar Utrecht om te kijken hoe de restauraties vorderden.

Inmiddels wordt de laatste hand gelegd aan de klokken en in oktober zullen ze in hun volle glorie te zien zijn tijdens *SingSong*. De tentoonstelling vertelt het verhaal achter deze extravagante uurwerken. In de 18e eeuw werden de veelal Engelse klokken naar China verscheept. China was in die dagen weinig geïnteresseerd in producten uit "de landen aan de overkant van

de talrijke zeeën", maar er was één westerse uitvinding die met name keizer Qianlong wél kon bekoren: het uurwerk. Enkele Europese uurwerkmakers, onder wie de Engelse James Cox, speelden handig op deze liefhebberij van de keizer in. James Cox paste zelfs zijn uurwerken aan aan de Chinese smaak: volgens hem waren Chinezen dol op glinsterende en blinkende objecten en hij versierde zijn uurwerken met kostbare vuurvergulde ornamenten en bontgekleurde glasstenen. Ook voorzag hij de klokken van allerlei bewegende mens- en dierfiguren en van bellen-spielwerken. Ook daar zouden de Chinezen gek op zijn. Hierbij moet worden opgemerkt dat Cox zelf nooit in China was geweest. Het is dan ook niet verbazend dat de klokken door de Chinezen zelf als exotische rariteiten gezien werden, uitsluitend bestemd om te vermaken en zonder enig praktisch nut. Desalniettemin vonden de klokken gretig aftrek, want het waren prachtige statussymbolen. Ziming zhong, noemden de Chinezen de uurwerken: klokken die uit zichzelf klinken. Door de Britse handelaren werd dit verbasterd tot singsong. Lange tijd was er een levendige handel in deze singsongs, waarvan er vele door de Chinese handelaren in de havenstad Guangzhou aan keizer Qianlong werden aangeboden. Maar met de dood van de keizer verdween de interesse in Europese klokken. Bovendien had men in China geleerd de klokken prachtig maar goedkoop na te maken! De klokken van de keizer raakten in vergetelheid en door de tand des tijds verkeren de meeste klokken in de depots van de Verboden Stad nu in zeer slechte staat. Niettemin bezit het Palace Museum de grootste en imposantste collectie achttiende-eeuwse speelklokken ter wereld.

VOOR HET EERST TE ZIEN EN TE HOREN BUITEN CHINA

Acht van deze klokken werden in Museum Speelklok gerestaureerd, maar in totaal zullen er 24 stukken uit de Verboden Stad in Utrecht te zien zijn tijdens *SingSong*. Het is voor het eerst in de geschiedenis dat er klokken van het Palace Museum buiten de muren van de Verboden Stad worden gerestaureerd en tijdens *SingSong* zijn deze instrumenten (waarvan de meeste

zelfs in de Verboden Stad niet voor het publiek toegankelijk waren) voor het eerst te zien en te horen buiten China. Over de intensieve samenwerking tussen Museum Speelklok en het Palace Museum is een documentaire gemaakt door Pieter Fleury (onder andere bekend van de documentaire Ramses over Ramses Shaffy), die op 25 september in première is gegaan tijdens het Nederlands Filmfestival. Fragmenten van deze film worden tijdens de tentoonstelling vertoond en een DVD met de film is tijdens *SingSong* te koop in de museumwinkel.

HANDELSWAAR GAME

Speciaal voor kinderen is de "handelswaar game" ontwikkeld: door zelf te bewegen en te springen voor een projectiescherm, kunnen jonge bezoekers handelsschepen in beweging zetten en op die manier klokken verhandelen aan de Chinese keizer. Sensoren volgende de bewegingen van de kinderen en maken het spel tot een spannende, leerzame en interactieve game, gemaakt door de HKU.

Vanaf 16 oktober kunt u alles met uw eigen ogen zien en zullen de klokken na eeuwenlang zwijgen hun kunsten weer vertonen. Wij hopen u te ontmoeten tijdens *SingSong*, *Schatten uit de Verboden Stad*.

TEKSTCAROLIEN ARNOLD BEELDSTUDIO VRIJDAG

BEZOEKERSINFORMATIE

DATA

16 OKT 2010 t/m 28 FEB 2011

OPENINGTIJDEN

dinsdag t/m zondag en feestdagen
van 10.00 - 17.00 uur
Geopend op maandagen
tijdens schoolvakanties

GESLOTEN OP

maandag, 1e kerstdag en
nieuwjaarsdag

ENTREEPRIJZEN

Volwassen	€ 9,-
Kind 4 t/m 12	€ 5,-
Senioren	€ 8,-
Museumkaart	gratis

KLOKKEN VAN KEIZER QIANLONG

Eind 2007 heeft Museum Speelklok de opdracht gekregen zeven klokken uit het Palace Museum in de Verboden Stad in Beijing te restaureren. Een bijzonder interessante en eervolle opdracht! Graag vertel ik u wat meer over deze unieke restauratiesamenwerking.

RESTAURATIE
ATELIER
SPEELKLOK

Zoals u weet hebben de restauratoren van het museum in de loop van dertig jaar kennis en ervaring opgebouwd in dit vakgebied. Onze specialisatie en expertise ligt op het vlak van de mechanische muziekinstrumenten zoals uurwerken en orgels. Maar ook hebben we regelmatig te maken met meubelrestauraties en muzikale aspecten van de te restaureren stukken.

RESTAURATIETECHNIEK

In februari 2008 kwam de eerste lichterijde klokken aan in Utrecht. Allereerst hebben we de klokken van de Chinese keizer voor een gedeelte gedemonteerd om een beter zicht te krijgen van de conditie van de klokken. Na een grondige inspectie werd ons duidelijk welke elementen stuk waren of ontbraken. Wij hebben vervolgens een plan van aanpak gemaakt voor het Palace Museum, dat is besproken met de restauratoren uit China. Er was over het plan van aanpak een klein verschil van inzicht over de restauratie tussen ons en de Chinese restauratoren. Dit betrof vooral welke restauratietechniek we wilden toepassen. U kunt zich voorstellen dat onze Chinese collega's op het gebied van restauratie jarenlang beperkt contact hebben gehad met andere restaura-

toren buiten China. Zelf hebben we regelmatig inhoudelijk contact met restauratoren van andere musea over recente ontwikkelingen in restauratietechnieken en zo houden we onze vakkennis bij. Het kostte ons tijd en overredingskracht om onze Chinese collega's bijvoorbeeld te laten inzien dat om een klok veilig te laten lopen, je een aantal ingrepen moet verrichten die restauratoren hier normaal vinden (bijvoorbeeld: de tappen polijsten en verbussen). Naarmate we elkaar meer zagen ontstond er een speciale band met de restauratoren onderling en zo werd ook de restauratiewerkplaats in China een beetje onze tweede werkplaats.

WERKPLAATS IN CHINA

De restauratiewerkplaats in de Verboden Stad is in een historisch gebouw gevestigd waar vroeger de concubines van de keizer verbleven. De werkplaats is ongeveer 5 bij 10 meter groot en er werken twee restauratoren. Zij werken veelal met handgereedschap en weinig met machines. De werkplaats in China is minder luxueus dan wij hier gewend zijn. Warm water moet bijvoorbeeld gehaald worden bij een centraal punt in de Verboden Stad.

DARMENSNAREN

Daarnaast is het voor de Chinese restauratoren moeilijk om aan het juiste materiaal te komen. Bijvoorbeeld leer voor balgen en darmensnaren om de gewichten aan te hangen van klokken zijn niet eenvoudig beschikbaar. Wij brachten dergelijke materialen daarom regelmatig voor ze mee.

Ook ontbreekt er een voorraad voorsteekpennen, iets wat we hier in Utrecht veel gebruiken in diverse maten. De Chinese collega's lossen dit probleem op door een stuk ijzerdraad te nemen en er dan een voorsteekpen van te vijlen.

Tot slot wil ik opmerken dat de samenwerking met de Chinese restauratoren heel bijzonder en verrijkend was voor het restauratieteam van Museum Speelklok. Een ervaring waar ik mijn hele leven met veel trots en plezier op zal terugkijken.

TEKST DICK VAN MINNEN
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

**NIEUWE
NAAM
NIEUWE
HUISSTIJL**

Wellicht heeft u het al via de media vernomen, gezien op de website of gelezen in de digitale nieuwsbrief? Het vrolijkste museum van Nederland heet voortaan Museum Speelklok. Met de aangepaste naam gebruikt het museum vanaf nu ook een fris en krachtig nieuw logo. Daarnaast is er een nieuwe huisstijl ontwikkeld die gefaseerd in alle uitingen van het museum toegepast zal worden. Een voorbeeld is het magazine dat nu voor u ligt.

HERKENBAAR BLIJVEN

TEKST VERA CARASSO EN
BRECHJE MANSCHOT
BEELD HELDER GROEN

MUSU=LKLOKN=SUNW
=SNWSP=LKLOKN=SUNW
=SNWSP=LKLOKN=SUNW
=SNWSP=LKLOKN=SUNW

WIJ BLIJ MET DE BANKGIRO LOTERIJ

BankGiroLoterij
CULTUUR MAAKT JE RIJKE

‘Ons hart
ging sneller
kloppen’

Sinds januari 2006 is Museum Speelklok beneficiënt van de BankGiro Loterij. Deze loterij behoort tot de zogenaamde “goede doelen loterijen” en geeft geld aan inmiddels ruim vijftig culturele instellingen. Museum Speelklok ontvangt elk jaar € 200.000,- waardoor het museum voor het eerst sinds 5 decennia over een regulier aankoop-budget beschikt. De jaarlijkse afdracht is namelijk uitdrukkelijk bestemd voor aankoop, restauratie of presentatie van de collectie. Sinds 2006 heeft het museum vele aankopen (en een enkele restauratie) gedaan met geld van de loterij.

Ieder jaar nodigt de BankGiro Loterij de bestaande beneficiënten uit om aanvragen in te dienen voor de zogenaamde extra trekkingen. Deze aanvragen moeten zich bezighouden met behoud, verrijking en/of toegankelijkheid van het nationaal openbaar cultuurbezit. Twee jaar geleden ontving Museum Speelklok een grote bijdrage uit de extra trekking, met als doelstelling de openstelling voor publiek van het volledig gerestaureerde Restauratieatelier. Tot op de dag van vandaag maken vele geïnteresseerde bezoekers gebruik van deze bijzondere mogelijkheid.

Al lang leeft bij het museum de wens om het middenschip van de Buurkerk structureel te kunnen gebruiken voor publieks-evenementen. Het museum werkt steeds vaker samen met verschillende artiesten, in vakanties zijn we vaak naarstig op zoek naar goede ruimtes voor kinderactiviteiten en –programmering en het museum is steeds vaker onderdeel van verschillende festivals in en om de stad. Nadelen van dit gedeelte van

het museumgebouw zijn onder andere een lastige akoestiek, slechte licht- en geluidsmogelijkheden en het ontbreken van een podium.

Brechje Manschot, Hoofd Publiek en Communicatie, kwam in 2009 met het idee om een aanvraag in te dienen bij de BankGiro Loterij om deze wens te verwezenlijken. Met het museumpodium willen we unieke combinaties maken tussen performances van artiesten en muziek van onze collectie. We willen de optredens graag voor een breed publiek muziekliefhebbers toegankelijk maken op een plek in het museum zelf. Ook verwachten wij met het podium een jongere en nieuwe publieksgroep te trekken, namelijk in de leeftijd van 18 – 40 jaar. Onze historische collectie wordt zo op een eigentijdse manier bereikbaar voor een groot publiek. Met verschillende in- en externe partijen werd een aanvraag opgesteld en ingediend bij de BankGiro Loterij.

Ons hart ging sneller kloppen toen we de vraag kregen van de loterij om het “GoedGeld Gala”; hét jaarlijks terugkerende evenement waar onder andere de extra trekking wordt uitge-reikt, in ons museum te mogen organiseren. Want, zo dachten wij stiekem, het kan toch niet zo zijn dat wij als gastheer niet in de prijzen vallen.

Tot het laatste moment bleef het spannend. Albert Verlinde, presentator van het GoedGeld Gala, deelde vele cheques uit aan jubelende directeuren van verschillende culturele instellingen. De tonnen vlogen in het rond. Maar vooralsnog niet naar Speelklok... Totdat, als laatste in de gigantische rij van toekenningen, Albert Verlinde zich richtte tot onze museumdirecteur Vera Carasso, met het geweldige nieuws dat ons project werd gehonoreerd. Een prachtige cheque werd uitgereikt, museum personeel juichte vanaf de promenades en Jan Kees de Ruijter pakte zijn kans en speelde “lang zullen we leven” op het draaiorgel dat toch al op het podium stond.

Op dit moment wordt hard gewerkt aan de uitvoering van het plan. Leveranciers van licht, podia, geluid doen hun best met mooie voorstellen te komen. Met artiesten worden plannen gesmeed om tot mooie projecten te komen. Festivals en collega’s uit het culturele veld zijn geregeld in het museum om mooie plannen te smeden. Vanaf het voorjaar 2011 zal Utrecht een prachtig podium rijker zijn. Wij zijn ontzettend blij met de BankGiro Loterij!

TEKSTDIRKJAN HASPELS
BEELDBGL

‘Vanaf het
voorjaar 2011
zal Utrecht
een prachtig
podium
rijker zijn’

DE DRIE PRUIKEN OP DE WORLD EXPO IN SHANGHAI

In de tweede helft van 2009 werd door architect John Körmeling van het Nederlands paviljoen op de wereldtentoonstelling in Shanghai gevraagd of het museum een bijdrage zou willen leveren aan de typisch Nederlandse uitstraling van het paviljoen. Deze vraag kwam niet geheel onverwacht; al vele maanden daarvoor hadden medewerkers van Speelklok aan wie het maar horen wilde uitgelegd hoe vanzelfsprekend het zou zijn als er iets van de collectie te zien zou zijn op de World Expo. Na enig intern beraad werd besloten dat het draaiorgel "De Drie Pruiken" naar de Oriënt zou gaan. Hiertoe werd het orgel voorzien van een heus midi-systeem, om ter plekke in een geheel geclimatiseerde ruimte meerdere uren per dag onafgebroken te kunnen spelen.

Oud-medewerker Martin Conrads en medewerker Alberic Godderis gingen vlak voor de opening in mei naar Shanghai om het orgel op te bouwen. Dat ging zeer voorspoedig. Helaas was hun vertrek uit China lastiger vanwege de uitbarstingen van een vulkaan in IJsland...

Tijdens het officiële bezoek van Prins Willem Alexander en Prinses Máxima aan de World Expo was onze directeur Vera Carasso in Shanghai. Zij heeft daar persoonlijk het orgel aan hen gedemonstreerd. Later ging ook Hoofd Evenementen Dirkjan Haspels naar Shanghai om met verschillende gedeputeerden van de Provincie, als ook met de Burgemeester van Utrecht en Directeur Stadspromotie Jo de Viet het orgel te demonstreren. Ongeveer 40.000 (!) bezoekers per dag zien het Utrechtse orgel staan. Aan het einde van de tentoonstelling zullen ongeveer zeven miljoen Chinezen het draaiorgel hebben gehoord. Waarschijnlijk keert het orgel in november terug naar Utrecht, waar we het op gepaste wijze weer naar binnen zullen rijden in het vrolijkste museum van Nederland!

Op de website van het museum onder 'Restauratie Blog' (het bericht van 27 juli) staat onderaan een link naar een filmpje van het spelende draaiorgel op de World Expo.

TEKST DIRKJAN HASPELS
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

‘Aan het einde
van de
tentoonstelling
zullen ongeveer
zeven miljoen
Chinezen
het draaiorgel
hebben gehoord.’

Toen wij van Den Haag naar Utrecht verhuisden was ik benieuwd wat mijn ‘nieuwe’ stad aan cultuur te bieden had. Natuurlijk een schouwburg, een muziekcentrum, en diverse festivals, maar ook een museum met de voor mij intrigerende naam ‘van Speelklok tot Pierement’. Bij een speelklok kon ik mij iets voorstellen, maar het woord ‘Pierement’ zei me eigenlijk niets. Gedreven vanuit nieuwsgierigheid en een interesse in horloges en de techniek achter deze kleine uurwerkjes, toog ik op een vrije dag naar dit museum.

Eenmaal binnen werd ik positief verrast. Klokken uit diverse tijdvakken, de een nog mooier dan de andere, kunststukjes met de hand vervaardigd welke allemaal hun eigen muzikale interpretatie gaven van hele en/of halve uren. Maar ook draaiorgels in verschillende vormen en maten. Nu was het draaiorgel een voorwerp waar ik normaliter geen acht op sloeg en een enkele keer wat klein geld, dat ik toevallig in mijn broekzak vond, doneerde aan een man of vrouw die met een koperen bakje ritmisch mee schudde. Echter, tijdens de rondgang langs deze draaiorgels, zag ik voor het eerst dat het eigenlijk ingenieuze muzikale kunstwerken waren. Zeker als je de ontwikkeling chronologisch bekeek. Helemaal verrast was ik dat er zelfs Jukeboxen bestonden die een soortgelijk geluid voort brachten als het draaiorgel van de straat. Ineens werd ik mij bewust van de rol die dit ‘instrument’ had. Ik zag de ‘rijken’ voor me die elkaar af troefden met toenemende ingenieuzere speelklok ontwerpen. En de ‘vermaeck’ rol voor de bevolking. Maar ook de algemene rol van muziek, in huis, op straat of in de kroeg.

Na enkele uren verliet ik voldaan dit bijzondere museum en bedacht me hoe uniek dit stukje cultuur voor Utrecht, maar eigenlijk ook voor Nederland, is. Sindsdien geef ik graag mijn ondersteuning in de vorm van ‘Vriend van dit museum’ en ben ik vervrent pleitbezorger naar familie en vrienden die een dagje Utrecht doen! Tot slot mijn complimenten met het binnenhalen van internationaal bijzondere exposities.

TEKST&BEELD JOEK PETERS

IN DE RUBRIEK
EEN NADERE
KENNISMAKING MET...
STAAT ELK
MUSEUM MAGAZINE
EEN INTERVIEW MET
EEN MEDEWERKER VAN
MUSEUM SPEELKLOK.

‘Ik heb steeds minder last van Belgenmoppen’

NAAM ALBERIC GODDERIS
LEEFTIJD 23 JAAR
FUNCTIE ASSISTENT RESTAURATOR

Een nadere kennismaking met Alberic Godderis

■ MUZIKALE ALLESETER OF VEELVRAAT?
Museum Speelklok heeft een nieuwe assistent restaurator: Vlaming Alberic Godderis is het team aan de Lichte Gaard komen versterken. Volgens Alberic zijn de cultuurverschillen tussen Nederlanders en Vlamingen gering. Maar komt dat omdat deze muzikale alleseter nu eenmaal openstaat voor zeer uiteenlopende genres? Of schuilt er in deze econoom, zakenman, muzikant en orgelbouwer toch een Bourgondische veelvraat?

■ ALBERIC, HOE BEN JE HIER VERZEILD GERAAKT?
Anders dan veel mensen uit de orgelwereld, ben ik niet met de liefde voor de orgels geboren. Ik weet nog goed dat ik voor het eerst in dit museum kwam toen ik 11 was. Mijn Nederlandse stiefgrootvader zat onderweg op te scheppen over het Nederlandse cultuurgoed. Maar toen we hier waren, kon ik het niet laten hem er steeds op te wijzen: “Kijk, een Belgisch orgel! En die ook!” Ja, ik was een eigenwijs ventje. Maar ondertussen vond ik de techniek achter die instrumenten wel fascinerend. Toen ik vijftien was, heb ik buiten schooltijd een klein draaiorgel gemaakt. Dat jaar heb ik overigens wel “gedubbeld” op school. Maar dat orgel ben ik gaan verhuren en dat liep zo goed dat ik een Nederlands draaiorgel kon kopen en een kleine werkplaats kon beginnen. (Mijn eerste orgel staat nog steeds in pretpark Plopsaland; eerst draaide ik er zelf, maar nu heb ik een jobstudent die zeven uur per dag staat te draaien.) En van het een kwam het ander: op zeker moment heb ik een orgelfestival opgericht in Veurne. En daar heb ik Jan Kees de Ruijter van ‘t museum leren kennen. In oktober 2009 werd ik op de KDV-avond in Speelklok aangesproken door de conservator, die mij vertelde dat er ruimte was voor een assistent restaurator. De

maandag daarna ben ik in het Restauratieatelier komen kijken en toen ben ik niet meer weggegaan!

■ MAAR EIGENLIJK BEN JIJ TOCH ECONOOM? OF WAS HET NOU PIANIST?
Nou ja, geen van beide. Tijdens mijn middelbare school heb ik in de avonduren houtbewerking gestudeerd. En daarnaast had ik pianolessen. Na school ben ik economie gaan studeren en gaan werken bij orgelbouwer Verbeeck in Antwerpen. Aan het einde van mijn studie heb ik vervolgens ingangsexamen gedaan voor het conservatorium, voor instrumentenbouw en piano, want ik wilde verder met orgels en met muziek, al wist ik niet precies hoe. Tot mijn verbazing – want pianospelen was maar een hobby – werd ik aangenomen. Maar toen kwam plotseling de vraag om hier te komen werken. Dat was een geweldige kans voor mij: op deze bijzondere plek werken in de leer bij Hans van den Berg, iemand van zeer hoog aanzien in de orgelwereld.

■ WAT FASCINEERT JE ZO AAN DRAAIORGELS?
Niet eens zozeer het muziekgenre, al ben ik er verzot op. Wat dat betreft ben ik een alleseter; ik houd ook van jazz of pop. Maar het is de kracht van zo’n instrument, het volume. Soms kan ik mijn kop er wel insteken om die kracht te voelen. Maar ook de techniek: ‘t is net een klein fabriekje. En dan natuurlijk het feit dat ze automatisch spelen: ze leven!

■ WAT VIND JE HET LEUKSTE AAN JE WERK HIER?
De kans om te leren. Vooral op het gebied van cultuurgeschiedenis en authenticiteit. Een restauratie staat hier volledig ten dienste van het instrument en zijn geschiedenis. Het gaat er niet alleen om een orgel zo goed mogelijk te laten spelen, maar ook om het recht te doen ten aanzien van zijn geschiedenis. Ook heel bijzonder is het vertrouwen dat ik hier krijg. Ik was nog niet een half jaar in dienst toen ik naar Shanghai werd gestuurd om daar op de wereldexpo een orgel op te bouwen! Maar ook de collega’s zijn geweldig; het is net een grote familie. Ik geniet enorm van de spontane borreltjes aan het einde van de dag!

■ ERVAAR JIJ VEEL CULTUURVERSCHILLEN TUSSEN BELGIË EN NEDERLAND?
Ik vind het verschil in mentaliteit niet zo groot. Ik heb ook steeds minder last van Belgenmoppen. Maar misschien verholands ik te veel. Laatst gaf ik een rondleiding door het atelier en toen hadden de bezoekers niet door dat ik Belg ben, zo erg heb ik mijn vocabulaire aangepast. Toen heb ik de rest van de rondleiding in plat Vlaams gedaan! Nee, ik heb het hier echt naar mijn zin. Ik kom nog veel in België, maar als ik dan weer in Utrecht ben aangereden, pardon, ben aangekomen, merk ik weer hoezeer ik me hier thuis voel. Ook op het werk merk ik weinig van de cultuurverschillen. Misschien omdat de orgelwereld zo’n vrolijke wereld is. En veel collega’s, zoals bijvoorbeeld Jan Kees de Ruijter, zijn toch ook gewoon echte Bourgondiërs, net als ik. Waar we ook komen, het is er feest. En naast het plezier van de zelf spelende muziekinstrumenten, kruipen we af en toe samen achter de piano, en dat is altijd erg plezant!

■ WAT IS JE FAVORIETE INSTRUMENT?
Moeilijk te zeggen: er staan zulke mooie verrassingen tussen. Op mijn eerste werkdag – het museum was dicht – had ik het gevoel in een gesloten pretpark rond te lopen! Maar het allermooiste is toch dansorgel de Hooghuys. Dat orgel zit zo goed in elkaar! Ga maar na, het is nog nooit gerestaureerd en speelt in iedere rondleiding. Maar het museum is zo gevarieerd, ik zou ze allemaal wel willen hebben.

■ TOCH MEER EEN VEELVRAAT DAN EEN ALLESETER DUS?
Ja, wat dat betreft wel. Het liefst zou ik er een paar zalen bij bouwen en nog veel meer instrumenten opstellen!

TEKST CAROLIEN ARNOLD
BEELD MUSEUM SPEELKLOK

1952

Dick op
8-jarige leeftijd.

1971

Vanaf het eerste begin
was Dick actief voor het
museum. Hier zet hij zijn
best beentje voor bij de
verhuizing van de Lange
Nieuwstraat naar het
pand Achter de Dom.

1971

Dick aan het werk in
het depot van het
museum Achter
de Dom.

1983

Een bekend tafereel:
een luidkeels
zingende Dick

1993

Dick omringd
door collega's: vlnr
Friedell ten Holt-
Derksen, Hans van den
Berg, Fred Bernouw,
Jan-Kees de Ruijter
en Ciska Simons.

Karikatuur van Dick.

AFSCHEID

Dick van Minnen

OP 22 OKTOBER 2010 ROND
DICK VAN MINNEN ZIJN WERK-
ZAAMHEDEN VOOR HET MUSEUM
DEFINITIEF AF. IN 2009 NAM HIJ
REEDS AFSCHEID, MAAR HIJ
BLEEF ACTIEF BETROKKEN BIJ
DE RESTAURATIE VAN DE KLOKKEN
UIT CHINA. MET DE OPENING
VAN DE TENTOONSTELLING
*SING SONG: SCHATTEN UIT
DE VERBODEN STAD* KOMT EEN
EINDE AAN EEN VEERTIGJARIGE
CARRIÈRE DIE GEHEEL IN HET
TEKEN STOND VAN HET VROLIJKSTE
MUSEUM VAN NEDERLAND.
EEN FOTO-OVERZICHT.
DOOR JAN-KEES DE RUIJTER
EN JELLE VERHOEKS.

BEELDMUSEUM SPEELKLOK EN
LISBETH VAN MINNEN - VAN BUNNIK

Voordat hij zijn carrière bij het
museum begon, des werkte
Dick als kok bij Hotel des Pays-
Bas. Met Kerst verruult Dick
traditiegetrouw zijn stofjas weer
even voor een koksbus, en zet
hij met assistentie van collega's
een heerlijk feestmaal op tafel.

Dick beschikt over een groot
talent voor het omgaan met al
wat maar kan rijden. Of het nu
een enorme combinatie van
een Land Rover met daarachter
kermisorgel "De Lange Gavioli"
is, of een heftruck met draai-
orgel "de Schuyt" (zoals hier),
Dick draait er zijn hand niet
voor om!

2006

H.K.H. Koningin Beatrix en
Dick van Minnen (inmiddels
zonder snor) demonstreren
het "schietende schip" aan
de toegestroomde pers en
belangstellenden bij de
opening van de tentoonstelling
"Royal Music Machines" in 2006.

Nog een bekend tafereel:
Dick in stofjas bij
de draaibank.

2008

Dick kan zijn nieuwsgierigheid
nauwelijks bedwingen bij het
openen van de kisten waarmee
de klokken uit de Verboden
Stad naar Utrecht
zijn getransporteerd.

2009

Bij de opening van het geheel
verbouwde Restauratieatelier
(een langgekoesterde wens
en een project waarvoor
hij zich zeer heeft ingezet),
ontvangt Dick een koninklijke
onderscheiding uit handen van
Burgemeester Aleid Wolfsen
van Utrecht.

HISCOX HEEFT EEN HART VOOR MUSEUM SPEELKLOK

Nicheverzekeraar Hiscox sponsort de tentoonstelling *SingSong, Schatten uit de Verboden Stad* in Museum Speelklok met volle overtuiging. Niet alleen omdat het een expositie betreft die uniek is in de wereld, maar vooral omdat Hiscox het museum al lange tijd een warm hart toedraagt.

Als specialist op het gebied van kunstverzekeringen is Hiscox al jaren een vertrouwde partner van Museum Speelklok. Zo was Hiscox in 2007 betrokken bij de tentoonstelling *From Musical Clock to Street Organ*, waarin Museum Speelklok vijftig topstukken uit de collectie presenteerde in het Guangdong Museum of Art in de Chinese stad Guangzhou.

Overigens verzekert Hiscox meer dan alleen de collectie, zoals bijvoorbeeld het transport van en naar het museum. Ook de in bruikleen gegeven stukken, zoals nu voor de tentoonstelling *SingSong*, zijn bij Hiscox ondergebracht. Niet slechts tijdens de expositie, ook al gedurende de drie jaar durende restauratie, die enkele van de klokken in Utrecht ondergingen.

Hiscox is een internationale nicheverzekeraar die sinds elf jaar in Nederland een eigen filiaal heeft. Het bedrijf is gespecialiseerd in het verzekeren van unieke, waardevolle voorwerpen, of deze nu eigendom zijn van musea of van particulieren. Verder verzekert Hiscox andere luxe goederen van vermogende particulieren en voert een uitgebreide lijn professionele beroepsaansprakelijkheidsverzekeringen.

Belangrijk onderdeel van de filosofie van Hiscox is dat de maatschappij het belangrijker vindt om te weten wie zij verzekert dan wat zij verzekert. Als gevolg hiervan kan Hiscox op maat gesneden producten bieden, die meestal een uitgebreidere dekking hebben dan gebruikelijk is.

JEROEN OPSTELTEN
MANAGER ART &
PRIVATE CLIENT - HISCOX

NR 67 | OKTOBER 2010

MUSEUM MAGAZINE SPEELKLOK

COLOFON

Museum Magazine Speelklok is een uitgave van Museum Speelklok en de Stichting Vrienden Museum Speelklok en verschijnt 2 maal per jaar.

© Copyright by the publishers.
ISBN 1383-0112

REDACTIE EN BIJDRAGEN

Carolien Arnold
Vera Carasso
Dirkjan Haspels
Brechtje Manschot
Dick van Minnen
Jeroen Opstelten
Joek Peters
Jan Kees de Ruijter
Jelle Verhoeks

REDACTIESECRETARIAAT

Steenweg 6
3511 JP Utrecht
Telefoon (030) 231 27 89
www.museumspeelklok.nl

ONTWERP

HELDERGROEN, www.heldergroen.nl

FOTOGRAFIE

BMfotografie, Museum Speelklok, BankGiro Loterij,
Lisbeth van Minnen - van Bunnik

DRUK

Drukkerij Libertas

LOSSE NUMMERS:

€ 2,- verkrijgbaar aan de museumbalie.
Donateurs krijgen het magazine gratis toegezonden.

DIGITALE NIEUWSBRIEF

Op de hoogte blijven van museumactiviteiten?
Regelmatig verstuurt het museum een digitale nieuwsbrief. Aan- en afmelden kan altijd onderaan elke digitale nieuwsbrief. Klik op 'nieuwsbrief' en voer uw e-mailadres in.

AGENDA

TENTOONSTELLING SINGSONG: SCHATTEN UIT DE VERBODEN STAD

16 OKTOBER 2010 t/m 28 FEBRUARI 2011

Vanaf 16 oktober is de tentoonstelling *SingSong, Schatten uit de Verboden Stad* te bezichtigen in het museum. Meer informatie over de tentoonstelling kunt u lezen in dit magazine. Van 16 t/m 31 oktober zijn er extra kinderactiviteiten in het kader van de tentoonstelling.

NO LABEL MUSEUM CLUB NIGHT

30 OKTOBER 2010

Op 29, 30 en 31 oktober vindt voor de tweede maal de Culturele Zondag **No Label** plaats. Dit meerdaagse festival presenteert nieuwe makers op gebied van muziek, theater, dans, beeldende kunst en vormgeving. In Museum Speelklok op 30 oktober is een hedendaagse muziekperformance in combinatie met draaiorgels te zien. Kijk voor het actuele programma op www.culturelezondagen.nl

KERSTVAKANTIE

18 DECEMBER 2010 t/m 02 JANUARI 2011

KERSTRONDLEIDINGEN; AANVANG IEDER HEEL UUR

Speciaal voor de kerstvakantie biedt het museum kerstrondleidingen! Speeldozen, speelklokken, pianola's, orchestrions, straat-, dans- en kermisorgels zijn geprogrammeerd met oud en nieuw kerstrepertoire van 'Stille nacht', 'Rudolf the Red-nosed Reindeer' tot 'Jingle Bells'.

SPROOKJE VAN DE CHINESE NACHTEGAAL

Als extra kinderactiviteit presenteert het museum het sprookje van de **Chinese Nachtegaal**. Sprookjesschrijver Hans Christian Andersen schreef het sprookje in 1844. Vertellers brengen het oude sprookje weer tot leven en een hoofdrol is weggelegd voor de Zingende nachtegaal in gouden kooi (ca. 1890) uit de collectie van het museum. Meer informatie over tijden en reserveren volgt binnenkort op de website.

CULTURELE ZONDAG

'UNA DOMENICA PARTICOLARE'

19 DECEMBER 2010

Een Culturele Zondag in het teken van Italië, Een geliefd vakantieland onder een brede laag van de bevolking! In Museum Speelklok: operazangeres Charlotte Margiono! Meer info volgt binnenkort op de website.

MEER INFORMATIE
EN DE ACTUELE
AGENDA
STAAT OP
WWW.MUSEUMSPEELKLOK.NL